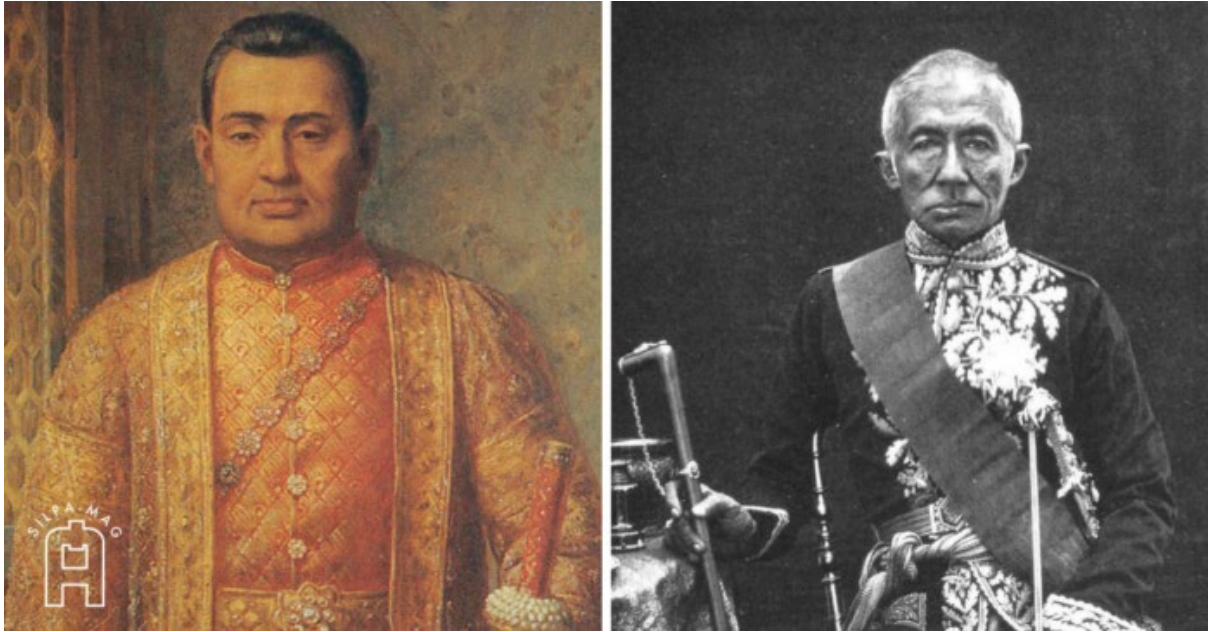

“พระบุคลิกภาพ” ของรัชกาลที่ 3 ผ่านสายตาพระราชอนุชา (รัชกาลที่ 4)

(ซ้าย) พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 (ขวา) พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) เป็นพระเชษฐาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) แต่มีพระชนมพรรษาห่างกันถึง 16 พรรษา ทั้ง 2 พระองค์เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) ที่ประสูติต่างพระราชมารดา

ทั้งนี้ รัชกาลที่ 3 เป็นพระราชโอรสองค์โต เสด็จพระราชสมภพแต่เจ้าจอมมารดาเรียม (ภายหลังได้รับสถาปนาเป็นสมเด็จพระศรีสุลาลัย) ด้านรัชกาลที่ 4 เสด็จพระราชสมภพแต่สมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี พระอัครมเหสี

เมื่อทั้ง 2 พระองค์ล้วนเสวยราชสมบัติเป็นพระเจ้าแผ่นดินสยาม และทรงครองราชย์ติดต่อกัน จึงน่าจะสนใจว่ารัชกาลที่ 4 ทรงมีมุมมองอย่างไรต่อพระเชษฐาของพระองค์ โดยเฉพาะด้านพระบุคลิกภาพ รัชกาลที่ 3 ซึ่งเป็นข้อมูลเบื้องต้นดีกว่าพระราชประวัติหรือพระราชกรณียกิจที่เราสามารถศึกษาได้ทั่วไปอย่างไม่ยากเย็น

พระบุคลิกภาพ รัชกาลที่ 3

เรื่องนี้ ศ. ดร. นิยะดา เหล่าสุนทร ยกมาไว้ในบทความ “เมื่อรัชกาลที่ ๔ ทรงพระราชนิพนธ์พระราชพงศาวดารในรัชกาลของพระองค์ด้วยพระองค์เอง” ใน ศิลปวัฒนธรรม ฉบับพฤษภาคม 2567 เล่าถึงพระบุคลิกลักษณะของรัชกาลที่ 3 ตามที่ “เจ้าฟ้าพระวชิรญาณ” หรือรัชกาลที่ 4 ทรงพรรณนาไว้ ดังนี้

“พระเจ้าบรมธรรมิกราชัน (รัชกาลที่ 3 – ผู้เขียน) ทรงทำราชสังคหะแก่พระญาติทั้งปวงอย่างดี ทรงมีพระราชหฤทัยหนักแน่น ยังพระราชกิจทั้งหลายให้เป็นไปโดยชอบแท้ ทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ถึงพร้อมด้วยพระคุณมีพระศรัทธาและพระปรีชาญาณเป็นต้น

โปรดให้สร้างวัดเป็นอันมากล้วนแต่ฝีมือประณีตดีน่ารื่นรมย์ใจ พระองค์เป็นผู้ควรสรรเสริญ โดยพระคุณตามที่เป็นจริง โดยนัยว่า พระองค์เป็นผู้พระราชทานปัจจัยแก่พระสงฆ์ทั้งปวงในพระอารามเหล่านั้นเป็นนิตย์ เป็นพระอุปฐากภิกษุสงฆ์ในกาลทั้งปวง ดังนี้เป็นอาทิโดยแท้”

กล่าวคือ รัชกาลที่ 4 ทรงให้ความเคารพยกย่องพระเชษฐา ที่ทรงเกื้อกูลและเป็นที่พึ่งของพระประยูรญาติและพระศาสนา ทั้งประกอบพระราชกิจด้วยความเที่ยงธรรม หนักแน่น

เนื้อความข้างต้นเป็นสำนวนแปลจากพระราชนิพนธ์ภาษาบาลีในรัชกาลที่ 4 เรื่อง คาถาพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ (สังเขป) โดยพระญาณวิจิตร (สิทธิ โลจนานนท์ เปรียญ) ซึ่งถือเป็นพระราชพงศาวดารที่รัชกาลที่ 4 ทรงพระราชนิพนธ์ด้วยพระองค์เอง ตั้งแต่ยังผนวชเป็นภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎ

พระราชพงศาวดารฉบับนี้มีเนื้อหาเป็นพอสั่งเขปตามชื่อเรื่อง คือไม่ยาวนาน กล่าวถึงการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 จวบจนถึงสมัยของพระองค์

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4

นอกจากนี้ในพระราชพงศาวดารฉบับดังกล่าวยังเล่าถึงบรรยากาศการเมืองครั้งรัชกาลที่ 2 เสด็จสวรรคต เมื่อขุนนางน้อยใหญ่พร้อมใจกันอัญเชิญพระเชษฐา (รัชกาลที่ 3) ซึ่งขณะนั้นคือ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ ขึ้นสืบราชสมบัติ เพราะทรงรับราชการสนองเบื้องพระยุคลบาทพระราชบิดาอย่างยาวนาน ทั้งเป็นที่นับถือของคนหมู่มาก แม้จะทรงเป็นพระราชโอรสลำดับ “พระองค์เจ้า” มิได้มีพระราชมารดาเป็นพระอัครมเหสีเฉกเช่นพระองค์ ความว่า

“พวกอำมาตย์ราชบริพารที่อยู่ในอำนาจอำนาจของพระเจ้าพี่ (รัชกาลที่ 3 – ผู้เขียน) และแม้ชาวบ้านชาวเมืองทั้งหลายเมื่อฟังพินิจถึงการที่จะรักษาบ้านเมืองให้พ้นจากข้าศึกมีพม่าเป็นต้น โดยสะดวก ก็เห็นพร้อมแต่พระราชบุตรองค์ใหญ่นั้น (กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ – ผู้เขียน) ผู้เพียบพร้อมด้วยพระคุณสมบัติ มีปัญญาและความคิดเป็นต้นหาผู้เสมอมิได้ในเวลานั้น ทรงเป็นสมุหพล (ผู้นำทัพ – ผู้เขียน) ผู้สามารถจะป้องกันข้าศึกได้...”

ตรงนี้แสดงให้เห็นว่า รัชกาลที่ 4 ทรงตระหนักถึงพระราชอำนาจของพระเชษฐาในการจะครองแผ่นดินและรักษาพระราชอาณาเขตให้รอดพ้นจากผู้รุกราน นัยคือทรงยอมรับ หรือ “รับได้” ที่พระเชษฐาได้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน ซึ่งเป็นการอธิบายไว้โดยพระองค์เอง

อย่างไรก็ตาม การพรรณนาสภาพบ้านเมืองในรัชกาลที่ 3 รวมทั้งพระราชกิจต่าง ๆ ในด้านการปกครอง การทะนุบำรุงราษฎร การศึกสงคราม ไม่ปรากฏในพงศาวดารฉบับนี้ อาจเป็นเพราะผู้รจนาอยู่ในสมณเพศ ซึ่งไม่เหมาะที่จะยุ่งเกี่ยวกับการเมือง

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4

เผยแพร่ในระบบออนไลน์ครั้งแรกเมื่อ 27 กันยายน 2567

ผู้เขียน กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม

เผยแพร่ วันเสาร์ที่ 28 กันยายน พ.ศ.2567

https://www.silpa-mag.com/history/article_140136